

MOTIUS

D' UNA TENDENCIA

MOLTS son ja 'ls passos donats vers l' ideal á que 'ls escriptors del renaxement catalanista aspirém alhora: lo de veure en bella prosperitat agermanadas las varias manifestacions artísticas de la pátria nativa.

Sens pretendre atribuirnos representació que no mereixem, bé podém afirmar que quants á la literatura catalana 's dedican deuen sentirse y 's senten de debó com festejats y gloriosos en sas aficcions més gratas, (després de las de familia,) cada volta que una nova y poderosa expressió de la vitalitat creadora dels artistes de Catalunya vé á afegirse á las anteriors com nou raudal á una corrent pura y benigna. Ja es l' audició d' obras musicals d' importancia á Catalunya ó fora d' ella; ja es una exhibició de totas las arts gráficas com la celebrada últimament á

Madrid, en que hi guanyan los primers premis d' escultura y arquitectura dos fills de Catalunya, los senyor Samsó y Rumeu, obtenintne d' altres ben honrosos molts compatricis nostres; ja es un certámen concret d' arquitectura, com lo de projectes pera l' erecció d' un edifici destinat á las ensenyansas provincials d' esta ciutat, lo que fa vibrar gojosament en nostras ánimas lo sentiment de la més vera y generosa confraternitat. Y ¿que fa LA RENAIXENSA sinó espresarlo ab ferma y evident voluntat al acompanyar cada un de sos números d' un trasllat ó reproducció d' obras artísticas las més variadas, mostras totas ellas de la destresa particular de compatricis distingits?

Importa, donchs, apuntar com molt y molt significatiu un fet: lo de que 'l renaxement literari no es egoista, sinó expansiu; que no ha vingut á distraure ni á circumscriure forsas, ans tendeix á unirlas en pensament general, sens perjudici de llur procediment en lo modo de revelar-se y obrirse lloch.

Circunscrit lo renaxement á la literatura en sos varis elements, (alguns, per desgracia, massa descuydats) sería notable: ampliat y trascendent á tots los sentiments y á totas las formas del Art general, pot arribar á fer de la Catalunya contemporánea una gloria no sols d' Espanya y de la Península entera, sí que de la rassa llatina.

Sobran los elements, com ho demostran las solemnitats indicadas: lo que falta es procurar llur concordia y, un cop obtinguda, solidarla cada dia més ab la consecució de gloriosas y positivas ventatjas.

Nostra época repugna l' aislament y fa tan necessaria l' armonía de forsas espirituals d' un país qualsevol com fa necessaria la de diversas forsas físicas lo progrés de la Mecánica aplicada á las grans esplotacions. Si l' individualisme eczagerat es monstruós, no 'u es menos l' egoisme que podriam anomenar corporatiu. Cada associació y cada propaganda ha de procurar la simultaneitat d' altrás associacions y propagandas correlativas, ó denunciará que no s' inspira en lo patriotisme sinó en mesquinesas d'

agrupació quan no en vanagloria ridícula de determinada gent.

Es ja, donchs, tant com motiu de satisfacció íntima, estímul de treball *concertat* y de gloria general é inmensa lo fet de que al renaxement literari acompanyi 'l de totes las arts bellas qu' á Catalunya son estimadas com fillas propias. Volem dir que ha arribat lo moment de mirar que 'ls esforços dels artistes catalans no sian ni semblin expressió de tendencias completament deslligadas, y axó pot conseguirse sens abdicació de cap mena com sens necessitat de que cap dels artistes se trobi gens privat lo vol de sa imaginació y la tendència de son gust especial.

Se veurá encara mellor nostra idea, dihent que creyem qu' una de las circumstancias que més poderosament hi conduhirian fóra la de que, á semblansa dels Jochs Florals, se fundessen altres grans concursos catalanistas d' Art (1) en épocas periódicas del any destinats al mateix patriótic fi qu' aquells.

Bona cosa, si bé modesta, logra ja 'l Certámen-Clavé pera la Música y ensenya que 'l camí no es pas gens difícil ni perillós. Mercé á tal concurs, l' Art musical se posa al servey de Catalunya, se *catalanisa*, continuant la tradició comensada per l' insigne fundador de las societats corals y popularisant diversos géneros de composició lírica que 'l públich no pot ni deu retxassar, mentre no sian fruyt del artifici ó de la pobresa de concepció que 's val de recursos pomposos pera usurpar los drets del verdader talent.

Las arts del dibuix y de la pintura y las ab ellas directament relacionadas ni sóls contan avuy ab un certamen catalá paregut al qu' acabém de retraure. Han de contentarse ab que alguna corporació, com l' Ateneo, porti á cap, quan bé li sembli, (si tenen la sort de que li sembli bé al-

(1) Sempre que dihem «catalanistas» ó «catalans» entenem referirnos á Catalunya, y als demás paissos espanyols de l' antiga Corona d' Aragó.

gun dia,) un concurs d' escassa transcendencia que dona apreciable, pero limitada gloria y encara més humil resultat als guanyadors de las distincions concedidas. O s' han de consolar ab que un centro, tan benemérit com se vulga, adjudique alguns premis á obras d' art aplicat á l' industria: premis que distan molt de proporcionar als vencedors l' importancia á que podrian aspirar en un certámen de la significació, del valor social qu' en l' esfera literaria tenen los Jochs Florals de Barcelona.

Contribuhiría també d' una manera principal al resultat á que aspirém l' acertada organisació d' una Societat d' escriptors y artistas temps ha projectada per l' incansable y molt distingit publicista, fundador de la «Unió de Corporacions barcelonesas», D. Manuel Durán y Bas.

Si aquesta Societat se realisava sériament, y nó com la de Madrid, que presenta escassas y gens importants mostras de vida; si 's dirigís pél bon camí qu' está en la conciencia de tothom, ans de poch, tal volta, apareixería la realitat d' una grandiosa y próspera armonía, conduhentnos á obtenir en gran escala lo que avuy separada y débilment s' obté.

Hem de repetirho: lo qu' en literatura 's logra lograrse pot en las demás manifestacions del Art dintre una idea hermosa y general á totas aquellas. Ho aconsella ja, més que la conveniencia, la necessitat. Los artistas catalans deuen avenirshi: s' hi avenen de segur. Lo que falta es que tots contribuhixin á impulsar y fer prácticich lo pensament qu' ha mogut nostra débil ploma.

J. RIERA Y BERTRAN.

LOS PAHERS

Y 3LS

PRIMITIUS CONCELLERS DE BARCELONA

QUANT se parla del antich govern municipal ó règimen de Barcelona, d'aquell que la tenia establerta com un' especie de república municipal ó municipi-Estat de l' Edad mitjana, per l' estil de las ciutats imperials d' aquells sigles, sol parlarse únicament del Concell de Cent y dels Concellers establerts en la segona meytat del sigle XIII per 'l rey Jaume I d' Aragó y Catalunya. Mes, avans dels decrets dels anys 1257 y següents, que posaren los Concellers com poder executiu, segons dihem ara, de la municipalitat barcelonesa, tenia aquesta ciutat un' organisació municipal bastant independent ó autònoma.

Los ancians de certa posició social mes «alta» (*Seniores et Majores*) presidits per 'l Veguer (*Vicarius*) ó per ell y 'l Batlle (*Bajulus*,) magistrats nomenats pe'ls comp-tes, governaban la ciutat baix la soberanía d' aquestos monarcas, cual régimen continuá per espay de molt temps. Los decrets, preceptes, privilegis ó capitulars constitucionals ó constitutius de la primitiva Catalunya ó *Marca Hispánica*, expedit per 'ls monarcas franchs Lluís

lo Piadós y Carlos lo Calvo, anys 815, 16 y 43, essent aquesta regió una província del regne de Fransa, regonegueren als espanyols habitants d'ella certes llibertats de jutjar moltes causes per ells mateixos y per sas propies lleys, (*more, inter se mutuo definiré; secundum eorum legem judicia terminare... secundum propiam legem omnia mutuo definire.*) Sembla qu' aquest grau d' independència indica uns règimens locals indígenas ó nacionals ab atribucions judicials y administratives. Segons manament del Emperador, una copia de la constitució de l' any 815 habian de tenirla (*habere*) los espanyols habitants en quiscuna de las ciutats de la Marca hispánica y de la Septimania; altre indici d' uns representants locals, al menys en las poblacions mes numerosas. Mes no constan permenors de l' organisació municipal de Barcelona en aquells sigles; sols pot conjecturarse que la formaban los ancians y «majors» baix la forma avans apuntada.

Uns decrets del rey Jaume I concedint á Barcelona certs privilegis referents al comerç, diuen, qu' hi havia á Barcelona Prohoms com autoritat. L' un, de l' any 1227, los anomena entre 'l Batlle y 'l Veguer, y 'ls demés batlles y veguers, los nobles de Catalunya y 'ls oficials y homes del rey; senyal de qu' eran la tercera autoritat civil de Barcelona. L' altre decret, de l' any 1230, anomena 'ls prohoms separadament y al davant dels ciutadans y dels habitants (*cives et habitatores*) de la ciutat.

Segons En Bruniquer (*Relació Sumaria*,) en temps dels comptes y dels primers reys d' Aragó, alguns Promens ó Prohoms, anomenats també Pahers ó Regidors, formaban lo govern ó règimen municipal de Barcelona y era 'l monarca qui 'l nomenaba. Sembla qu' avans d' aquestos governants ó juntament ab ells, los homes de bè, los homes de probitat ó probos (*probi homines*) formaban un' assamblea, junta ó congrés comunal ó general de la ciutat, que 's reunia pocas vegadas, formant lo 'ls caps de casa de la població. Los Prohoms, Proms ó Promens serian los principals, los homes d' importancia; los *Probi*

homines dels quals se 'n necessitaban anualment quatre-cents á la Barcelona de mitj sigle XIII per constituir lo Concell dels Doscents sortint y l' entrant, y als quals se concedia lo dret de nombrar los Concellers, serian, no 'ls pochs de mes importancia de la població, sino 'ls caps de casa que fossen gent de bè. En lo Concell dels Doscents hi entraban menestrals, qu' en aquell temps poch eran considerats com principals ni importants, y en aquell sigle, atesa la població de Barcelona, no podian trobarse quatre cents y mes habitants que per sa noblesa ó sas riquesas fossen homes principals y d' importancia sobre 'ls demás barcelonins.

Aixís, al parlar de Prohoms (*Probi homines*) se deu distinguir entre 'ls principals d' una municipalitat ó altr' associació y 'ls caps de casa homes de bé ó de probitat, fossen principals ó fossen de la generalitat.

Si haguessem de judicar per 'l grau d' independència municipal de qu' al comensar lo sigle XIII disfrutaban algunas poblacions de la Corona aragonesa menys importants que Barcelona, com Fraga, Perpinyá, Saragossa, segons decrets ó privilegis del rey Pere II d' Aragó, I de Catalunya, Barcelona hauria tingut molt' autonomia avans de l' establiment dels Concellers y 'l Concell dels Doscents, quedant lo poder reyal com desarmat devant d' ella. Mes no consta que sigués aixís.

Lo document mes antich que 's menciona en quant s' ha publicat sobre 'l govern municipal d' aquesta ciutat, es un decret del rey Jaume I expedit á Valencia l' any 1249, als 17 d' Abril y dirigit á quatre ciutadans, «Guillem ó Galceran de Laserra, Jaume Gerard, Berenguer Dufort y Arnau de Sanahuja, fidels seus, volent y manantlos ferm y estrictament, qu' aquell any fossen Pahers (*Paciarri*) de la ciutat y universalitat ó generalitat de Barcelona¹

¹ *Universitas* significa universalitat ó generalitat y aquestas paraulas, en lo llenguatge d' aquells sigles, signifcan municipalitat. Los establiments d' ensenyansa superior qu' anomenem Universitats, s' anomenan en llatí *Academiæ*; no *Universitates*.

y procurassen l' utilitat de la mateixa ciutat y 'ls negocis comunals (*comunia*,) del Comú ó de la Comuna, segons lo manament ú orde y llicencia concedida per 'l rey á la propia població. Volia y 'ls manaba 'l rey, qu' en aixó (*in hoc*) no hi posessen cap excusa, puig ell volia de cor (*nam cordis Nobis est*) qu' á dita ciutat ells l' instruissen en bonas costums y régimen, y 'ls donaba llicencia per pendre (*capiendi*) Concellers per exercir ó desempenyar, cumplir y tenir en bé son cárrech ú obligació (*ad vestrum officium gubernandum vel exequendum*;) que quantas vegadas sigués necessari ó menester, poguessen compellar ú obligar ab forsa, per s' autoritat, per medi del Veguer (*Vicarium*) de Barcelona.» Aquest decret fou posat en práctica á mitj-Juny del mateix any.²

Aquests Pahers de l'any 1249 ¿foren los primers? Los anys anteriors ¿nombraban los monarcas los Pahers? Avans d' aquest decret ¿tenia la ciutat un' organisació municipal diferent y era mes ó era menys autonómica ó independent del poder reyal? Lo decret qu' acabem de traduhir ¿sigué un progrés ó una reculada, una reacció, en lo camí de l' independència municipal de Barcelona? Sembla com si 'ls quatre Pahers de l'any 1249 presentessen alguna resistència á desempenyar son carrech, tals son los termes del decret y en cas afirmatiu ¿quin seria lo motiu de sa resistència? Por ser las paraulas del decret eran las usuals dels nomenaments y no las motivá resistència alguna dels nomenats.

L' any 1230, segons habem vist, los governants municipals de Barcelona no s'anomenavan encara Pahers, sino Prohoms.

² En Pi Arimon (*Barc. ant. y mod.* T. I.) publicá lo text llatí d' aquest document, En Capmany *Memor. histór.* T. II.) habia publicat una traducció catalana molt lliure, massa, del mateix decret. Las paraulas: *quoties necesse fuerit positis compellere vestra auctoritate esse per Vicarium*, van traduïdas en ella per: «e exigir totes coses á vosaltres necessaries é per lo Veguer executades.» Sempre resulta que 'l Veguer era l' executor de las ordes dels Pahers.

Com si lo decret dels 17 d' abril de 1249 fos lo començament d' una organisació nova y no la continuació d' un règimen ja establert, es lo primer document del qui 's parla, y 'l catàlech dels Pahers y Concellers de Barcelona comensa per 'ls d' aquell any.

Als 27 de Juliol del mateix, Jaume I doná potestat als Pahers porque á la fi de son any elegissen quatre Pahers per l' any següent y que per Consell nomenessin á quants sigués de sa voluntat, per tractar y deliberar los assumptos de son règimen. Lo càrrech duraba de la festa de Pentecostes de l' un any á la del altre; lo dia de l' Ascensió 'ls Pahers qu' acababan nomenaban los del any següent en presencia y ab consell dels Concellers; 'ls Pahers nous ó entrants nomenaban vuit Concellers seus, «ço es, pera consell,» com diu En Bruniquer, ab facultats solsament consultivas y no executivas, com las tingueren despres.³

Las llistas de Pahers y Concellers comensan l'any 1249 y foren publicadas l' any 1850 per En Pi Arimon (*Barcelona antigua y moderna*. T. I.) S' hi repara, qu' en lo transcurs dels vuit anys que durá tal organisació, sols un ó dos ciutadans foren pahers duas vegadas, com en Pons d' Averso; sols un ó dos foren pahers una vegada y concellers l' altra, com en Jaume Gerard; que sols uns pochos noms de casa, Serra, Aymerich, Sanahuja, Moya, Averso, Girart Grony, s' troban repetits en las llistas de Pahers y Concellers, y sols s' hi troban repetits una vegada.

Aquesta organisació durá fins l' any 1257, en lo cual, per decret de 14 de Janer, Jaume I n' establí un' altra. Suprimí 'ls quatre Pahers, deixá 'ls vuit Concellers com Consell del Veguer, y encara com Consell obligatori y al mateix temps los posá sobre 'l camí del poder executiu, com diriam actualment. Com Consell dels Concellers y del

³ No habem vist publicat aquest segon decret de l' any 1249. En Bruniquer y En Pi Arimon sols lo citan y en pocas paraulas lo resumeixen.

Veguer, y en lo lloch dels Concellers antichs ó dels Pahers, lo decret reyal de 1257 establí un Consell de dos cents homes de probitat. Al cap del any, altres vuit Concellers nomenats per sos antecessors y altres doscents homes de probitat nomenats per 'ls Concellers nous y lo Veguer, debian sustituir als del any anterior.

Deu observarse, que 'ls Pahers y 'ls Concellers primitius no foren establerts com Consell del Veguer ni del Batlle, que 'ls Pahers podian nomenar als primitius Concellers ó Concellers consultors, sens intervenció d'aquestos oficials reyal, ni dels prohoms, y que 'ls propis Pahers procedian per ells mateixos, sent lo Veguer l' executor de sas resolucions.

Tal volta 'l Veguer manaba ó resolvia cosas contrarias á las disposicions dels Pahers y sortian d'aquí disensions entre abduas autoritats, quant als 14 de Janer del any 1257, trobantse lo rey Jaume I á Barcelona, «volent aplicar ó anyadir la deguda providencia sobre 'l régimen de la ciutat de Barcelona y reformar en sentit de millorar-lo, l' estat ó condició de la mateixa ciutat, per ell y per sos successors concedí á tots los homes de probitat⁴ de Barcelona y á la sua generalitat ó municipalitat, que tinguessen y 'ls sigués lícit tenir (*habere*) vuit Prohoms de la ciutat Concellers del Veguer, los qu' á presencia d'aquest y dels altres Prohoms, juresen tenir secret quant entr' ells se

4 *Probi homines* no pot significar en aquest document los Prohoms, principals, procers ó importants, puig no 's compren, qu' á la Barcelona de l' any 1257 hi hagués quatre cents y mes homes notables per sas riquesas, ó sas lletras, atesa la població de la ciutat. En lo Gran Consell ó Parlament municipal hi entraren ja l' any 1257 menestrals y aquestos, si bé podian ser Prohoms de sos gremis, no eran Prohoms de la ciutat al nivell dels juristas y dels hisendats. Habenthi menestrals en lo Consell dels Doscents tenim, que 'ls *Probi homines* del decret de 1257 no signifcan homes principals, importants, com un' aristocracia; sino homes de bé de totas classes socials, caps de casa que no fossen jornalers, ó signifcan que la designació de Concellers y de vocals del gran Consell estava reduida als hisendats y demás classes ricas, als juristas y als menestrals qu' eran ó habian estat prohoms ú oficials de sos respectius gremis.

digués y aconsellar (*cousulere*) al Veguer bé y legalment, segons la fidelitat al rey y als seus, y á la comunal utilitat de la població, en cualsevol temps y totas las vegadas que 'ls requerís lo mateix Veguer. Que no l' aconsellesen segons paga, regalo, temor ó afició; sino segons lo que millor y mes útil, conforme sa bona conciencia, entenguessen despatxarho ó resoldrer (*expedire*). Que cada dissapte se reunissen en algun lloch designat per 'l cas, per ells mateixos ó de sa propia potestat (*per se*) sens avís del Veguer y allí entre ells (*inter se*) ab aquest tinguessen conversació ó discusió (*collationem et tractatum*) de lo que en la mateixa semana ocorregués ó succehis (*de his quæ... fuerint gesta*) en la ciutat y en lo tribunal (*Curia*) Que 'l Veguer ab consell dels vuit retractés ó anul·lés, lo que ractionalment sigués revocable (*retractanda*) y reformés, procurés, tractés y ordenés lo que 's tingués d' ordenar y tractar per la fidelitat al rey y la pública utilitat. Que 'ls vuit Concellers, en quant haguessen jurat, elegissen juntament (*cum*) ab lo Veguer del rey doscents homes de probitat de la ciutat, los quals en presencia dels dits vuit y en poder del Veguer, juressen guardar secret y ajudar al Veguer y á dits Concellers, y acudir tots ó una part d' ells quant los demanessen lo Veguer y 'ls Concellers. Qu' aquestos ho fossen un any y al acabarlo, estessen obligats (*teneantur*) á elegir altres (*alios*) Concellers los qui ja elegits y habent jurat, juntament ab (*simul cum*) lo Veguer del rey, elegissen altres (*alios*) doscents homes de probitat de la ciutat, segons la forma avans dita y aixís se fes cada any per 'l temps que plasqués al rey. Los que no volguessen ferho, debian serhi obligats per 'l Veguer. Los doscents son anomenats Parlament (*parlamentum*) per 'l Rey, y 'l Veguer sols podia convocarlo ab consell dels vuit Concellers. Sembla com si aquestos, segons lo decret, sols junt ab lo Veguer poguessen obligar als doscents á reunir-se ab ells.

Comparant las atribucions dels Pahers ab las dels Concellers posats l' any 1257 en lloch d' ells, sembla que 'ls

Pahers podian obrar mes independent y desembrassadament que dits Concellers, puig no eran, com aquests, concellers del Veguer, ni aquest intervenia en l'elecció dels Concellers consultors, com en la dels Doscents del Parlament ó gran Consell. Mes los Pahers no tenian sobre las disposicions del Veguer l'influencia per ferlas revocar y dictar en tal ó cual sentit, que tingueren los Concellers desde l'any 1257. En temps dels Pahers, lo Veguer, que no tenia ab ells mes relacions que las de executar sas providencias, á voltas las donaria contrarias á las dels Pahers y las anularia, puig si bé no tenia intervenció ab ells, no tenia qu' escoltar ni seguir sos consells, ni en virtut d' aquests, retractar, reformar ni ordenar diferentment de lo que li semblés. Los Pahers no estarian lligats en cosa alguna per 'l Veguer, mes aquest tampoch ho estaria per ells. En lo régimen de Concellers y Gran Consell, aquests tenian que rebre mes intervenció del Veguer que 'ls Pahers; en cambi intervenian en grau major en los actes d' aquest.

Aixís sembla qu' en realitat lo municipi de Barcelona resultaba mes independent, mes superior al Veguer, ab lo régimen inaugurat l'any 1257 que posaba als Concellers com Consell obligatori del mateix Veguer, que ab lo régimen dels Pahers, en lo cual no tenia aquest oficial del monarca l'intervenció que en lo régimen del expresat any 57. Considerat d' aquesta manera, lo régimen dels Concellers y 'l Gran Consell sigué un pas mes endavant en lo camí de la llibertat municipal, un pas mes llarch y progressiu que 'l régimen dels Pahers y dels Concellers primitius.

J. NARCÍS ROCA.

EN BUSCA DE UNA ARQUITECTURA NACIONAL

A paraula final de tota conversació sobre arquitectura, la cuestió capital de tota crítica vé á girar sens volguer al entorn de una idea, la de una arquitectura moderna nacional.

Y no hi ha volta que tal cuestió se origini sens que á pesar nostre nos preguntem:

¿Es que avuy per avuy podem tenirla una verdadera arquitectura nacional? ¿es que podem tenirla en un proxim pervindre?

Lo monument arquitectónich, tant com la que mes de las creacions humanas, necessita la energía de una idea productora, un medi moral en que viure y en derrer lloch un medi fisich de que formarse y un instrument més ó menys perfect de la idea, un artista acomodant á aquella y á los medis moral y fisich la forma arquitectónica.

Sempre que una idea organizadora domina á un poble, sempre que esclata una nova civilisassió apareix una nova época artistica.

La civilisassió india, lo braminisme ab sas grandiosas ideas religiosas y cosmogónicas, en mitx de una naturale-

sa que te per horisont la inmensa messeta del imalaya, sobre una terra que regan los gegants rius del Asia y en mitx de la fauna de los colosos de la naturalesa, talla ab ardit cisell las montanyas treballant ab ellas Mavalipuram, Elefanda ó El-lora.

La monarquía despótica fá brotar del llot del Eufrates y del Tigris, ab tota sa imponent y magestuosa grandesa los palaus inmensos que sobre sos tronos de argila en las flamas calsinadas de la Caldea, de la Asiria y de la Persia, dominan un despres del altre tot lo mon.

Lo principi teocratic y la fé en la vida eterna aixecan en las riberas del Nilo los palaus y temples de granit indestructible, Karnak y el Ramescion, los temples de Deuderah y de la isla de Philœ.

La forma republicana y lo culto del home elevat á semideu crean lo Partenon y lo temple de Teseo.

La idea política, lo principi del ordre social dona vida al Coliseo y á la Columna Trajana y á las Termas. Fins lo geni fanatich guerrer y sensualista del Islam, al ser contingut en sa inundació, reposant de sas victorias, sobre columnas de marbre y á la ombra del temple bisantí trenan los daurats raigs del sol de Andalusia en las llacerias y los alicatats de la Alhambra. Lo cristianisme en son bressol enseja mil temples pera son ideal, molts d'ells se destrueixen mes nos deixa encara hermosas provas de sontrevall, San Vital de Rávena, San March de Venecia y Santa Sofia de Constantinopla. Y cuan lo oprimit vassall de la etat mitxana veu en la creu lo signe de la redenció eterna y de la mateixa redenció temporal, allavors las escolas laicas del poble alsan frente al monument de la forsa, frente á lo castell feudal, lo sublime temple del idealisme, la catedral cristiana.

Solament las societats sense ideas fermas, sense ideas fixas, que viuen fluctuant entre lo pensament de avuy y lo de ahir sense fé en lo de demá, solament aquestas societats no escriuen en monuments durables sa historia. Com transitorias son sas ideas, transitorias son los monuments

á, que aquellas donan vida. Son en l' ordre moral com aquellas planuras del desert, sens una gota de aygua que las templi, ab sas transicions de un sol de foch á una nit de jelada irradiació, solament poden arrelar en ellas las plantas inferiors. La palmera cimbreja jentilment sas flexibles brancas en la obrusadora corrent del Simun, lo abet de las nevadas montanyas desafia inflexible la gelada tramontana y no obstant ni un ni altre poden resistir las alternativas de una matinada de Juliol y una nit de Janer en lo dols clima de nostres encontradas.

En una época de transició, cuan se combaten las ideas sens treva, en mitx de las discordants notas dadas per la passió de tots, imposible es trovar la grandiosa armonía de que han estat imatge las verdaderas épocas arquitectónicas.

La civilisació moderna si no estés trevallada per la lluyta interior, si lo publich pogués guiar ab son parer y ab sos aplausos al artista daria indubtablement origen á una verdadera época arquitectónica, y ho fará ab lo temps si be de la manera lenta en que se ve observant lo moviment artístich. May com ara se habian reunits tants elements. Las justas y emancipadoras ideas iniciadas per lo cristianisme, son portadas del esperit individual al esperit del régimen de los stats; en uns practicament, en altres com aspiracions encara no realisables. Las cuestiones de forma y personals mes que las ideas son las que produceixen aquesta continua lluyta en que consum sas millors forsas la societat moderna. Mes las necessitats que aquellas ideas originan en la administració de las naciones civilizadas, la creació de los edificios que á las mateixas dehuen satisfacer son atmesas per tota classe de pensadors.

Al mateix temps las antiguas civilizacions nos entregan sos tressors de coneixements y de formas artisticas; los museos se omplen de modelos plens de profitosas ensenyansas; la imprenta esten apressada los estudis portats á cap tant en las ruinas de Babilonia, Ninive, Persépolis, Elora, Megich, Tebas, Troya, Atenas y Roma com en

aquestos edificis immensos que en son deliri aixeca lo gèni industrial en un dia pera destruirlos al matí següent; la mà de una debil criatura ausiliada per la electricitat y la química enderroca á son plaher la gegantina montanya de marbre, lo ferro se abrusa en lo alt forn pera venir retorsentse á sometrers á lo laminador que lo domina pera que nos entregui despres docilment sa forsa; la ciencia mecánica determina ja los rudiments de la forma arquitectónica y presenta com una aspiració lo deduir las artísticas lleys de las proporcions y de la armonia cromática, com ha determinat ja las de la armonía sonora; las naciones en fi obran sos tresors al artista pera alsar en lo terreno real sos ideals conceptes. Tot anuncia la aparició de una nova era pera la arquitectura, mes precis es confesarho, nos falta encara un publich de un gusty de ideas ben afermadas, nos falta un publich á qui la ensenyansa del dibuix decoratiu en las escolas ó la práctica en la apreciació de obras artísticas l' hi dongan un sentiment artistich, pera poder guiar com los grechs en la agora de Atenas á sos arquitectos y á los moderns artistas en sos pensaments. Lo arquitecto de avuy se trova en lo camp de la complicada civilisació moderna ab un sens fi de necessitats artísticas y materials á que satisfer y ab infinits medis per resoldrerlas, mes unas voltas per no haber rebut en la época en que se formá la instrucció sufficient, altres pera no tenir encara prou tino en aplicar los coneixements adquirits, lo artista modern se sent dominat mes que dominador en la materia que treballa y solament despres de una época que no nos atrevim á fixar podrá reunir en sas creacions tots los materials que la civilisació l' hi va entregant de moment en moment. Allavors, llensant tots los lligaments que la uneixen á rancias é ignorants preocupacions de escola, no buscant pera cridar la atenció lo ostentar una imaginació que lo publich sabrá apreciar ja en las mes sencillas obras, la arquitectura moderna filla y hereva de totas las passadas, se alsará sobre totas enjoyada ab los tresors de aquellas y ab los de la industria y de la ciencia per ella propia adquirida.

Mes una arquitectura de tal manera adquirida será com totas las que fins aquí han existit, l' art de una generació, representará una civilisació mes no una encontrada. En una paraula la arquitectura dadas las condicions actuals de la societat moderna no pot conservar un caracter verament nacional. Lo esperit propi de una nació podrá modificar lo tipo general modern, podrá constituir una escola, una gradació, mes no un art distint ab sas condicions necessarias, es á dir ab un sistema propi de construcció ab sistema propi ornamental. La expansió continua de los coneixements á través de las fronteras, la poderosa forsa de assimilació de la instrucció moderna, la semblansa de organisació dels pobles anularán tots los esforços pera crear una arquitectura nacional. Lo art romá no es romá per lo lloch de son origen, ho es per representar la civilisació romana. Si se pogués crear una nova arquitectura en una nació responent á las necessitats del dia ben prompte s' estendria á los demes paysos civilisats que professan ideas y posseixen medis semblants. Seria una arquitectura moderna mes no nacional.

Veritat es que lo caracter secular del poble, sas tradicions artísticas y son clima poden variar profundament las necessitats de los edificis de dos paysos per mes que respongan á un mateix ordre de ideas. Aquestas gradacions de una mateixa idea arquitectónica se podrán fer visibles entre pobles cada un de caracter, clima, tradicions definidas y completament distintas una de altre, mes per los pobles que constitueixen la actual nació espanyola ni aquesta gradació comú á tots en lo art modern nos será posible lo dia en que aquest arrivi á constituirse completament.

¿Quinas son nostras tradicions artísticas comuns? ¿quin nostre comú caracter? ¿Quin medi fisich el que debem considerar com á nacional?

Ni una mateixa historia, ni una mateixa llengua, ni iguals lleys, costums é inclinacions han format lo divers caracter espanyol. Lo clima mes variat, la terra mes dife-

rent, en sa topografia, época de formació y naturalesa, constitueixen las diverses encontradas de Espanya y com es natural d' estas circunstancias ha nascut lo predomini de tradicions artisticas generalment árabes en lo mitjdia, románicas en lo nort, ojivals ó góticas, com se diu vulgarment, en la antigua corona aragonesa y centre antich de Espanya y del renaixement en las poblacions á que va donar vida lo poder centralizador de las monarquia austríaca y borbónica.

De aquets elements artistichs difícil es formar una unitat arquitectónica que sigui mes espanyola que la d' una altre nació cualsevol y que per un igual sia grata á tots nosaltres.

Podriam tenirla quan se pogués confondre en una sola figura Pelayo y Vifredo; cuan Roncesvalls, la conquista de Sevilla y la expedició de Grecia fossen la gloria reconeguda de un sol poble; cuan lo energich y reposat cant del «Tcheco jaona» y la balada del «compte Arnau» poguessin ser cantadas y compresas per los que modulan ab los esclats de foch y de lasitut del mitjorn la pintoresca «playera» ó la trista «soledad», cuán la matrona de nostres masos sapigués lligar en sos cabells la toya de clavells rojos que tant escau entre negres cabells sobre un front torrat á la enlluernadora claror de Andalusia. En fi podriam formarla cuan lo géni moral y materialment solit del gallego; lo valentment plé de fé del vasco ó del navarro; lo actiu del catalá y lo ingeniós del andalús poguessin concentrarse en un sol caracter.

Y tots aquets y molts altres elements unificats podrian reflexarse ab un gust y un art nacional si, com succeia en la Grecia civilisada, en la Asiria, en Egipto, un mateix clima é identichs materials obliguessin al artista á adoptar formas fundamentals determinadas. Mes tampoch aquest poderós element de unificació existeix. Lo clima del mitjorn es casi lo ardent del Africa, lo del Cantabrich pot equipararse molt bé á lo de algunas nacions del nort de Europa.

Lo medi geològich, y lo topogràfich per consegüent, no pot ser tampoch mes tormentós. Las erupcions graníticas y porfídicas en sas diversas varietats espurnejan per totas parts en Espanya introduint la accidentació mes gran en tota la superficie del terreno y cambiant en cada una de las encontradas los materials posats per ellas al descobert. Seria un estudi curiós, que aqui no podem fer, lo comparar detingudament lo caracter de las poblacions espanyolas ab lo terreno que las sustenta, comparar per exemple la Galicia y las Asturias moralment consideradas á las mateixas encontradas ab la preponderancia de terrenos granitichs, gneisiachs y silurians; á las provincias vascongadas y navarras ab los terrenos secundaris ó terciaris antichs sobre que jahuen; á Catalunya ab tot aquest conjunt complicat de accidents geològichs que fan en ella la historia del mon á petita escala; al Aragó y á las dos Castellas ab aquets tres grans llachs de las tranquilas ayguas terciarias que las constituixen respectivament y per últim las Andalusias ab las blanas concas terciarias ó aluvials encara fertilisadas per lo Guadalquivir y lo Guadiana, entre las aspres serras mes antigas y los terrenos metamórfichs que las hi donan fustas de construcció y combustibles, marbres y metalls.

Despres d' aquest conjunt de circunstancias exteriors resaltan entre los artistas, y encare mes entre los critichs, pera constituir una arquitectura moderna y nacional quatre tendencias.

La primera y mes antiga, que fou á principis del sigle general en Europa, es la que se dona orgullosament lo nom de clàssica ó greco-romana. La generació actual coneix y respecta massa lo art grech y las sabias construccions y disposicions arquitectónicas romanas pera admetre tal nom ni tal simulacro de arquitectura. La magestuosa columna dórica, la elegant columna jónica, la graciosa y rica columna corintia, rodonas en planta perque servian de soports aislats alrededor dels que tenia que circular multitud de gent en los pórtichs de que formavan part,

lleugeras y elevadas porque no sostenian mes que un sencill sostre y sentavan sa base en terra ferma, que constituhan un membre constructiu sabiament arreglat á son objecte, perden en la arquitectura pseudo-clásica son caracter sério, unas voltas formant devant de las fatxadas com castells de bitllias unas sobre altres sens que sa forma á res respongui y sensa objecte util per la construcció, aixafantse altres voltas ab sos propis capitells, en contra del bon gust grech, en forma de pilastra per entre las que com en un temple aprofitat per casa de lloguer, apareixen balcones y finestras rompent las líneas verticals sens ordre ni concert. La forma cilíndrica poch ferma que los grechs s' esforsaren en acentuar y afirmar ab las estrias, se presenta molt sovint llisas y los capitells, obra mestre que llimaren los grechs per mil voltas y que may alcansá á satisferralos, se atreveixen á presentarse ab la bastarda forma toscana.

Lo frontó, que en los temples classichs se presenta com á element d' una cuberta de edifici sempre coneixent sa imperfecció en los angles inferiors y procurant la estabilitat aparent per medi de las acroteras, se presenta aquí prodigat ab formas raquítics sobre tota overtura de las fatxadas, rompent sempre las rampants sas motlluras contra la cornisa de cualsevol manera y sens lo paliatiu que lo bon gust classich aportá á aquest defecte... Mes ¿perque repetir lo que ja han fet popular en volums complerts Viollet-le-Duc, Boutmy y tants y tants y tants altres? Complertament abandonada de tots los pobles aquesta arquitectura, que destruhí sens consciencia excelentas obras de las etats mitjanas, que mal copiava la forma sens comprendre lo sentiment classich, avuy es ja un cadavre ó mes ben dit la momia repugnant, per sa desfigurada forma y per sa falta de rahó de ser y de vida, de la arquitectura clásica. No obstant te algun partidari encara entre los que la practicaren en altres temps, ó entre los que presumeixen de personas doctas que sempre se planyen de los temps que s' en van, sens que corretjeixin los presents, ni preparin los de després.

Una altre escola, ecléctica mes respectable, es la que preten conservar las tradicions clássicas aplicantlas á los edificios á que donaren vida y á los que naturalment s' enmotllan. Aquesta escola, com la anterior, no es precisament nacional y parteix d' un estudi verdader de l' art clássich antich ó de la etat mitjana que li es perfectament conegut. Lo principal centre d' aquesta escola es alemany. Per ella un cementiri deu esser egipciá ó cosa per lo estil, un museo grech, un congrés romá, un convent bisanti ó románich, una iglesia gótica, una universitat del renaixement y un teatre mitj romá mitj barroch y aixis per lo estil ab petitas variants. Es precis confessar que aquesta escola te coneixements, mes no creyém deber estar per ella. Las formas antigas no se arreglan ab nostras necessitats actuals ni á nostres medis de construcció, de manera que los mateixos autors d' aquesta escola se veuen molt frecuentment obligats á faltar á sos coneixements de la tradició y á sos proposits, amagant los medis moderns de que se valen (la jássera y la columna de ferro, per exemple) que difícilment se poden disfressar quant responen á una necessitat real y digna de posarse de manifest. Y també considerém ben trist per la generació actual que, quant sia cridada á judici per las següents, pugan las anteriors despullarla de tots sos monuments sens deixarli una forma propia.

Per fí dos altres tendencias enrahonadas, que per nosaltres responen á un origen digníssim d' apreci, son las que pretenen continuar las tradicions de la edat mitjana, en mal hora interrompudas en arquitectura per lo renaixement. La primera de las dos escolas prefereix los monuments románichs y ojivals y de consegüent com á tradició pátria la de la escola aragonesa que tan ben representada tenim en Catalunya. La segona prefereix la arquitectura árabe ó la modificació de la mateixa que los *alarifes* de procedencia musulmana importaren á la societat cristiana y que se coneix generalment ab lo nom de «mudejar» y de la que se troban principalment abundants

mostras en Toledo. Si no haguessin passat de tres á quatre segles desde lo temps en que abdos estils se detingueren, si poguessim permaneixer aislats del moviment d' Europa, creyém que ells podrian constituhir dos tipos distints d' arquitectura nacional, un que tal volta podria aplicarse al mitj dia y centre d' Espanya y un altre que podriam adoptar los de la part oriental de nostra nació. Tal volta las dos podrian unirse y formar violentantse una tercera arquitectura; mes francament per racioni y per sentiment creyem que tot lo camí que se fés en aquesta via no conduhiría á una era brillant d' arquitectura moderna. Durant horas y dias habém estudiant ab entusiasme cada un de los monuments dels dos estils de que tant rich es Toledo y cada dia al retornar á través de las boiras del Tajo á nostra posada de la costa del Alcazar, reflexionant sobre lo estudiant durant lo dia, adquiriam una nova admiració per lo fet y un desengany per lo que debiam fer. Que sa composició es per dirho aixís elástica, que pot traurers molt partit de l' un y del altre estil, no se pot negar. Un edifici sol ho demostraria, lo nou arsenal de Viena que prové de tradicions idénticas y que per nosaltres está perfectament compost. Mes en aquet y en tots los que se intentessen los elements de los dos estils no son prou per satisfacer las exigencias de la época present. ¿Com se subjectaria la gran sala de un teatre, per exemple, á las proporcions de l' art árabe ó gótic en que tan marcada es la preponderancia de la vertical? ¿Com podriam obehir á las lleys económicas y constructivas, sumament racionals, que nos obligan á aceptar avuy lo ferro ab formas novas determinadas mecanicament? Com obeir á las formas que en las grans salas determinan las lleys de la acústica y de la óptica, si á mes debem subjectarlas á formas no estudiadas pera aquestos objectes? No acabariam si volguessem indicar totas las dificultats que en la práctica se oposan y que obligan á recorre á novas formas que, per disfressar de góticas ó mudjars, deuriam enflocar ab quatre fullaracas de la época posant encara mes de manifest la pobresa de nostra forsa de creació.

¿Perque no cumplir francament ab nostra missió? ¿perque no preparar, ja que no poguem formarla, una nova arquitectura? Inspiremos en las tradicions patrias; en bona hora, mes que aquestas no nos serveixin pera faltar á los coneixements que tenim ó podem adquirir.

Admetem los principis que en arquitectura nos ensenyan las edats passadas totas, que de totas ben guiats necessitem. Subjectem las formas decorativas á la construcció com ho han fet las épocas clásicas; sorprenguem en las arquitecturas orientales lo perque de sa imponent magestat en lo predomi de lineas horisontals y de grans superficies llisas ó lleugerament treballadas contrapasantse ab lo grandíós motiu ornamental format per las esfinges asirias ó persas ricament decoradas; recordem lo principi de la solidés en las fermas lineas egipcianas; procurem adquirir los tesoros de gust de lo temple grech; estudiem los secrets de la grandiositat de las distribucions y de la construcció romana, el de la idealisació de la materia en lo temple cristiá y lo sistema de múltiples ornamentacions lligadas unas ab otras per anarse fent claras y ordenadas á diferents distancias en la decoració árabe, aprenem en fí la galanura de dibuix del renaixement y tants y tants altres coneixements que si las estudiessim per no copiarlas las arts de totas las generacions passadas nos ensenyarian. Y ab aquestos principis severament comprobats apliquem obertament las formas que las novas experiencias y necessitats nos imponan enriquintlas y dántloshi expresió ab los tesoros ornamentals que los monuments de totas las épocas y la naturalesa ños ofereixen. En una paraula, venerem y estudiem assiduament lo passat, busquem ab ferma convicció lo que avuy debem fer y tinguem fé y valor per durho á cap.

Se nos dirá potser que aixó es una nova forma de eclecticisme. Si procurar la práctica de totas las bonas doctrinas, que com á bonas no poden ser contradictorias, procedeixin d' ahont se vulga, es ser eclecticich, si assimilarse, com la planta del ayre y del aygua y de la terra, los ele-

ments que se necessitan per viure una vida sana es fer eclecticisme; si creurer que totes las generacions nos han deixat alguna cosa bona que apendrer y volerho estudiar y aplicarho es caure en aquesta falta, nos declarem convictes de eclecticisme.

Sabem be que no es aquest lo camí dels triunfos facils per los artistes que volguessin seguirlo. Tampoch lo treball asíduo que aixó requereix es lo camí de alcansar profit per avuy y gloria per demá. No es un treball de dos ni tres generacions porque pogues produir son resultat y cuan s' alcansés, lo fet per cada artista de avuy seria una gota mes en lo mar de las ideas passadas.

LLUIS DOMENECH Y MONTANER.

EXPOSICIÓ DE PINTURAS

Á MADRID

Lo que mes admira sens cap dupte en la present exposició de Bellas Arts es la fé, la convicció ab que treballan los nostres Artistas. Lo adelanto qu' en general presenta lo ncu concurs es mes de celebrar, en quant las Arts en Espanya son tan poch profitosas que 'l qui 's sent ab amor per seguir las, ja se li pot profetisar que va á fer un pacte ab la desgracia, l' angunia y altres penas que si no matan acaban.

Molta voluntat se necessita per dedicarse á las bellas Arts en una nació com la nostra continuament somoguda per guerras y discordias en la que l' estat ho te de fer tot trobantse aquest sempre plé de una sort de sangoneras que 'l xuclan y dessangran, fins á deixar lo—si 'l deixan—tant debilitat y escanyolit que ja no es bó per fer cosa alguna, y li mancan las forsas y 'l poguer quan pensa que 's podria fer quelcom de profit. Además los particulars apenas compran; y 'ls artistas no tocan altres resultats que la satisfacció qu' experimentan al produir las sevas obras. Y es llástima que la major part de las vegadas la

recompensa de tantas lluytas y afanys soferts per seguir una vocació per la que se sentent cridats, sia realisar en nostres dias lo tipo d' aquells poetes romántichs de llarga cabellera, si be eixos treballavan no mes que per la gloria y quedavan complerts y satisfets quan veyan lo seu nom enlayrarse entre blancas nuvoladas y encesas aureolas.

A pesar d' aixó y de lo que deya Fígaro dels que vivian de la literatura, «*que es un modo de vivir que no se puede vivir,*» y extenent lo ditxo nosaltres á las demás Arts belles, los nostres artistes encare sorprenden á la Europa ab la fecundia de sos talents, ab la bellesa dels seus colors, y potser á élls se deu que 's respecte á Espanya (se enten parlant en lo terreno del art) y que fassen cloure en los llabis lo mitj riure que al parlar d' ella sempre tenen á punt los nostres vehins.

Y es necessari confessar que han dat mes gloria á la nació los Fortunys y Rosales que tots los politichs que anys fa nos governan; y sense havernos costat res, ni un monument que recorde tan puras glorias ni personalitats tan famosas.

A Paris hi ha un espanyol que firma Daniel Vierge, qui 's fa admirar per' aquella gent que tant pocas cosas l' admiran, y tots, poetes y escriptors, lo sollicitan per que lo seu llapis dongui forma á las sevas obras mes inspiradas.

A Roma també ab quina consideració no han conseguit nostres artistes col·locar lo nom d' Espanya! No hi ha que negar'ho; si alguna representació lluida té, a nostres artistes se deu; á élls que en aquestos temps vergonyosos d' insurreccions y guerras civils sense solta passejan triunfant aixecada per sobre tanta miseria la volguda bandera de la patria.

Lo ideal religiós que á tants artistes inspirava en altrasespocas, en la present sembla que hage perdut la seva forsa. Entre los que tractan lo difícil género religiós en aquesta exposició, sols un, y ab molta sort per cert, se salva del comú naufragi.

Don Alexandre Ferrant qu' es al que 'ns referim presen-

ta un quadro de gran efecte y de molt sabor religiós. Santa Madrona Lucina acompanyada dels seus criats recull del fons de la Cloaca Maxima lo cos inanimat de Sant Sebastiá. Lo grupo principal está compost ab una veritat y gust exquisits; los figuras son dibuixadas ab molta fermesa, sobressurtint entre totas la del mártir qu' es admirable y la de un criat que ab lo bras estés apoya la má sobre una rústica escala, y ajuda ab l' altre á traure lo cos inanimat del Sant. Lo bras y espatlla d' aqueixa figura estan pintats ab gran valentía. La entonació del quadro es de gran efecte, potser massa rebuscat, mes en general la composició apesar de haverhi algunas figuras quals actituds son massa académicas ó massa posadas, sia com vulla es de las mes notables de la exposició.

Lo Sr. Fluxench presenta «*El Jordan*». Las figuras de aquesta composició son de grandor natural; la una pintada ab vert estrany, l' altre ab un color de palla trist y l' paisage d' una invenció y colorit que encare 'ns feu un efecte mes estrany que las figuras. Nosaltres creyem que per aqueix camí no 's va en lloch, y si l' autor s' ha proposat borrar artístichs pecats, nos pareix que no será en aqueix Jordan que ho logrará.

«*La Magdalena*» del Sr. Bru indica al nostre entendre que al autor l' hi manca estudiar bona cosa en lo bell art á que se dedica. La figura de la Magdalena s' está agenollada dins d'una cova, destacantse per clar, y per entre los esquinsos de son trajo miserable surt un bras que involuntariament se n' hi van los ulls per topa ab lo *viseps* de tal desenvollop y magnitut que faria enveja al mateix Mr. Petrópolis.

Lo Sr. Benlliure, qu' en altrás obras qu' exposa en aquest concurs demostra gran talent y especialissima disposició per la pintura dita de género, en lo quadro de grans dimensions *El Gólgota*, no presenta cap de las bonas qualitats que li son propias; per lo contrari quedan tan amagadas y enfosquidas que ab dificultat se poden trovar ni en la composició ni en lo colorit (en lo que també hi sol esser mestre) motius d' aplauso.

· *El Gòlgota* es una verdadera aglomeració de figuras posadas sense cap art; y si el Sr. Benlliure ha volgut intentar con mourelas y dár lashí vida, procurant que las principals estessin en armonía ab la dramática escena que lo quadro representa, creyem que no ho ha pas lograt.

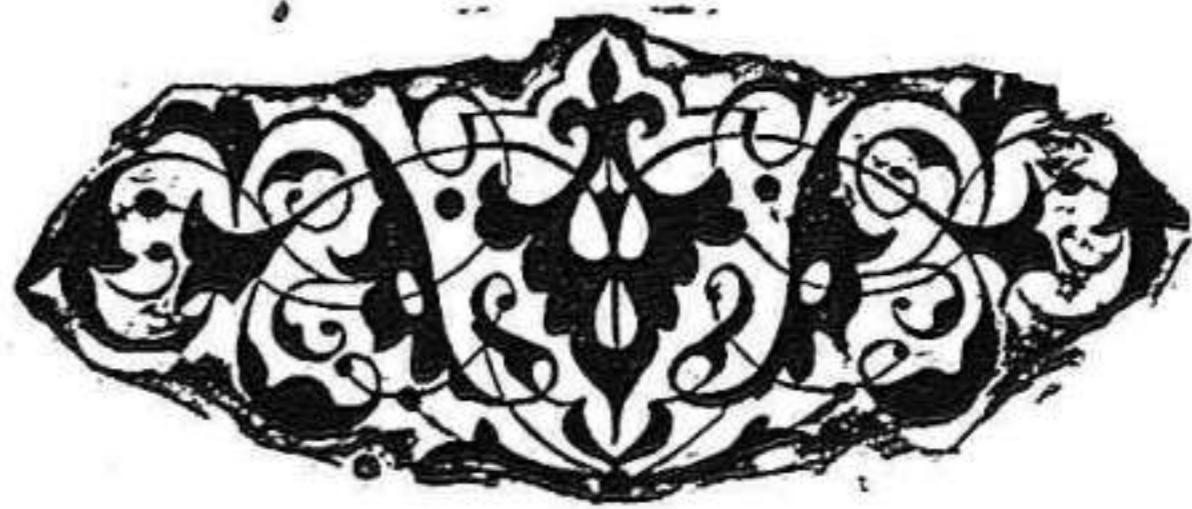
· La «*Virgen*» del Sr. Perez Rubio sense tenir defectes capitals tampoch te qualitats que la distingeixin entre la munió d' obras que en aquesta com en totas las exposicions forman lo major nombre, que ni per bonas ni per dolentas se distingeixen, fent que lo publich passi indiferent per devant d' ellas.

· Sense la felis idea del Jesus vessant lo cistellet de flors, la «*Verge*» del Sr. Perez se trobaria entre las d' aqueixa classe.

· Y aquets son, los quadros de assunto religiós de que se m' acut parlar. Crech que fora lo del Sr. Ferrant, que val per tots los que hi ha, y podria dir casibe de los que no hi ha, de tot los demás no cal resarne porque son tremendos en dolenteria.

ANTONI VILANOVA.

Madrid 4 Febrer 1878.

PLOR D' ESPERANSA

Ben haja aquell que en Deu m' ensenyá á creure.

M. AGUILÓ.

AMOR de la meua vida!
«¡Fillet meu, dolç, estimat!
«¿Qué tens avuy que tant ploras?
«¿No coneys ja lo meu braç?
«Si 't condorms una estoneta,
«Pot ser l' ardor minvará
«Qu' en mon cor les flors mostía
«Y en ta cara 'ls ha secat.
«¡Dorm, fill meu, ta mare 't breça!
«Dorm, fill meu, som jo qui 't cant!»
Breça que breça la mare,
Plora que plora l' infant.

«Jo te cant les cançonetes
«Que 't cantava temps abans
«Quant ma vida 't dava vida...
«¡Vuy la vida 't va mancant!
«Tu en sentirles ja acostavas
«Riént tos llabis rosats
«Cantussant te condormias
«Me sonreyas somniant.
«¡Dorm, fill meu, ta mare 't besa!
«¡Riu, mon be, som jo qui 't cant!»
Besa que besa la mare,
Plora que plora l' infant.

«Quant en los jardins s' obriren
 «Les poncelles fa tres anys,
 «En lo jardí de ma vida
 «Nasqueres tu, flor de Maitx.
 «Eran roses tes galtetes,
 «Vuy son, lliris... lliris blanchs.
 «Un alé viuen los lliris,
 «¡Sol de Juny no 'n dexa cap!
 «¡Si mon plor te fos rosada,
 «Si ab lo teu al cel pujás...!»

Plora que plora la mare,
 Plora que plora l' infant.

«Una nit... al mon venías,
 «Angelet meu desitjat;
 «Ab mon cor preguí á la Verge
 «Pel bòn Deu qu' Ella infantá,
 «Que fosses la creatura
 «Mes hermosa d' aquí baix,
 «Que te fés pur com los ángels
 «Que cantan al seu costat:
 «¡Qué hu es de bona la Vergel!
 «¡Si també avuy m' ascoltás...!»

Resa que resa la mare,
 Plora que plora l' infant.

«Aprés de mos prechs un somni
 «Levá al cel lo meu esguart,
 «Viu als peus de la Regina
 «Un serafí agenollat,
 «Tost la resplandor de gloria
 «De sa cara s' aminvá,
 «Y en la falda de María
 «Les plomes de neu dexant
 «Se 'n vengué cap á la terra...
 «¡Ben vengut, mon fill amat!»

Besa que besa la mare,
 Plora que plora l' infant.

«Que fôu de dolç aquell somni!
 «¡Ay! qué hu fôu après de grat
 «Quant t' angélica bellesa
 «Pel primer pich vatx besar,
 «Quant lo gotx de ta mirada,
 «Gotx etern me regalá:

«¡Consol meu! ara los besos
«L' etern gotx serà acabat:
«Angelet del cel, no 'm fujis!
«¡Reyna del cel, no hu vullau!»
Plora que plora la mare,
Respira ab pena l' infant.

«¡Te 'n anirás! m' ho digueren
«Exa nit los teus germans:
«Jo 't breçava, jo 't besava,
«Me vatx condormir breçant;
«Viu un camp tot ple d' espines
«Lo mon ple de fosquedat,
«Lo dol queya ab freda pluja
«Sobre un breç desamparat,
«Ab sospirs sen allunyavan
«Dos serafins endolats.»
Plora que plora la mare,
Lluyta ab l' espaume l' infant.

«¡Era ben trista aquella ombra!
«¡Era funest aquell camp!
«L' una era la sòrt que 'm resta,
«L' altre mon cor desolat.
«¡Fill meu dolç de mes entranyes,
«Puix te 'n vas... que Deu te guart!...
«Mares que veys ma congoxa...
«¡Mares! ¿per qué no plorau?
«Serafins que us allunyávau,
«¡No us planyíau del meu plant?»
Plora que plora la mare,
Los ulls acluca l' infant.

«Los serafins travessaren
«La foscor dels nubolats;
«En mitx una boira blanca
«Que 'n estrella 's va mudar;
«Altre pich los cels s' obriren;
«Mon fillet agenollat,
«Y María que besantlo
«Divina llum li torná:
«¡A reveure fill de l' ánima!
«¡Angel meu! ¡que Deu te guart!»
Plora que plora la mare,
Y gosa 'n lo cel l' infant.

«¡Qué hu es de trista aqueixa ombra!
 «¡Qu' es de funest aqueix camp!
 «¿Qui me tornarà tos besos?
 «¿Qui la vida 'm tornarà?
 «¡Bossinet del cor, dam vida.
 «¡La vida que 't vatx donar!
 «Sols tos ulls estrella meua
 «Entre 'ls núbols vetx brillar,
 «¡Donam llum de llum eterna,
 «Claror de ta claredat!»

Plora que plora la mare,
 Qui ja no besa l' infant.

«Ton llabi té la dolcesa
 «De la ventura eternal ;
 «Mes ¿per qué sols vens en somnis ?
 «¿Dus mon plor allà d' allà?
 «Cóntali á la Verge Mare
 «Mes dolors y mos afanys;
 «Dígasli que tu m' anyoras,
 «Que multiplic mon esglay,
 «Esquexa ma carn, y porta 'm
 «Al gotx de l' Eternitat!»

Plora que plora la mare,
 Plor d' Esperança es son plant.

THOMÁS FORTEZA.

Janer de 1872.

J A E L

BELL punt que l' auba l' horison daurava
plorant de goig s' ha despertat Jael,
que ha oit, dormint, com lo Senyor parlava:
—Tu deus venjar mas tribus d' Israel.—

Del jas de pells ha relliscat lleugera
cubrint de llens sa fresca morenor,
y 's trena tant rabent la cabellera
que 'ls pits molsuts li saltan sobre 'l cor.

Demunt lo tronch de palma revellida
al portal de la tenda s' ha sentat,
y ara torsa l' argent ab má polida
y ara 'l fus li rodola abandonat.

Dels monts vehins negrenca nuvolada
pel cel muntant la llum enterboleix,
y 's sent ramor de lluny com de tronada
y baix sos peus la terra s' estremeix.

Donas y vells en incessant carrera
passar los veu aconduhint ramats;
los joves fugen tot girantse enrera
y als bous ferint ab agullons ferrats.

—¡Atúrauvos!—los crida:—¿Quí us afolla?
¿Quí us fa plorar ab llágrimas de nin?—
—Es Sísara ab sas feras, que degolla
los elets del Senyor!—y van fugint.

De prompte 'l sol la fosquetat aclara
y de goig se li encénen los esguarts;

ja no fuig Israel que passen ara,
cayent y alsantse, 'ls enemichs esbarts.

Turba de gent qu' empeny y s' esvolota,
ferits sagnants, cavalls sens cavallers,
carros tombats arrossegant dessota
la carn á munts dels enemichs guerrers...

Un d' arrogant ab cara esgroguehida,
sens ferro ni cavall, cubrintse ab por,
s' ha acostat á Jael:—Sálvam la vida,
li diu glatint, y 't donaré un tresor.—

—Entra.—ella diu, y ab joya se l' emporta;
—Refeste 'l cor y sias benvingut.—
y baix mormura al barrotar la porta:
—¡Oh, Sísara, qué bé t' he conegut!—

Mansa la llum d' enfora se 'n venia;
la ramor ja era lluny:—¡Dona, tinch set!—
y Sísara escoltava y s' arrupia
mirantla als ulls y tremolant de fret.

—En aquest llit se clouhen mas parpellas
jo 't dono lo que tinch; prenho, senyor;
y beurás de la llet de mas ovellas,
y 't cubriré ab las llanas del Tabor.—

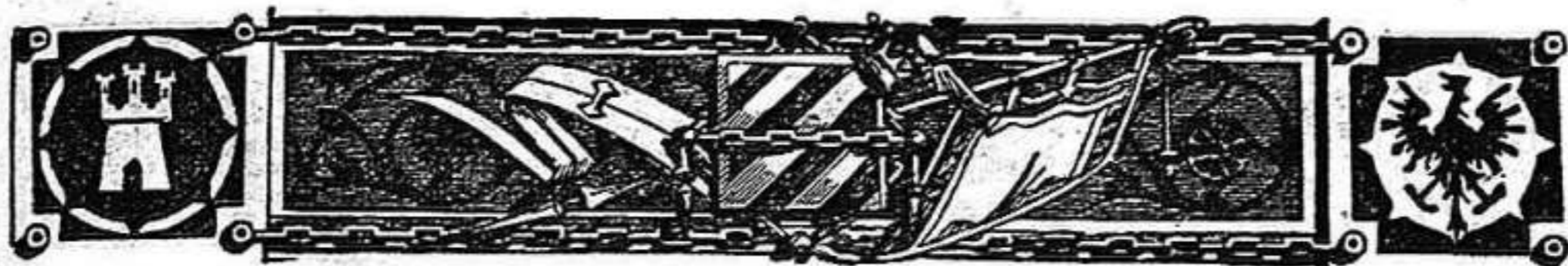
Y assobre 'l jas de pells assahonadas
li acosta als llabis lo frescal pitxer,
y l' envolca de robas perfumadas
y li canta tot baix un psalm guerrer.

Calla de cop y s' alsa coratjosa,
pren en l' esquerra un clau agegantat,
en la dreta una massa feixugosa:
escolta;... dorm;... la túnica ha llensat!

S' hi acosta; més; la darrerenga passa:
ja hi té 'l ferro en lo pols, ran del cabell,
y puja y baixa la pesanta massa
y confós ab los ulls salta 'l carvell!

Obra 'l portal de goig estremordida:
—Veniu, germans, á cuartejar lo llop!—
Y 'l llensol que 'l cubreix levantli, crida:
—¡Lliure es la Pátria!—y dona l' últim cop.

ÁNGEL GUIMERÁ.

A LA VERGE DE MONTSERRAT

N' hi ha que diuen que sou morena
de tants de segles que 'us vetlla 'l Sol;
y altres que pensan d' una altra mena
diuen que al naixer la Natzarena
al péu del Gòlgota ja duya dol.

Mes, que tots s' erran veu 'l que sia
¡oh Verge santa! bon catalá:
puig ¿qui no esmenta que 'l fum que eixia
dels vells furs nostres, avuy tal dia,
vostra divina cara entelá?...

PAU BERTRAN Y BROS.

· Montserrat 150 aniversari de la crema dels furs catalans per ma del butxí de Fe-
lip V.

NOVAS

A lámina heliogràfica que acompanya á aquest número es una copia fidel de la estàtua en bronzo representant al Dante y que hem pogut reproduhir gracias á la amabilitat del senyor secretari de nostra Excma. Diputació Provincial, digne intérprete de las aspiracions que animan sempre á esta Corporació.

Vegis á continuació una breu noticia del inspirat autor de tant bellíssima obra:

D. Geroni Sunyol es fill de Barcelona. Emprenqué son primer viatge á Roma en 1862; sa primera y tal vegada més notable obra es lo Dante, que li valgué una segona medalla en una de las anteriors exposicions de Madrid; aquesta obra va ser adquirida per l' Estat, y la Excma. Diputació Provincial de Barcelona li encarregá sa reproducció en bronzo; després d' aquesta estàtua se li encarregá, baix dibuixos de Mendibil, la execució del notabilíssim panteon del general O'Donnell situat en la esglesia de las Salesas de Madrid; exposá després sa estàtua *Himeneo*, premiada ab primera medalla en altra exposició de Madrid y adquirida també per lo Govern, qui la enviá á la exposició universal de Paris en 1867, ahont va ser també premiada ab medalla d' or. Altres obras notables coneixém encara de aquest eminent escultor, entre las quals es de maravellosa execució la testa del *Aprenent de escultor* y últimament la estàtua de 'n Fortuny qu' es de planyer que 'n Sunyol destruhís per un excés de modestia, conservant solament la *maskarilla*. Entre altres ha executat los retratos dels marquesos de Murga y dels duchs de Santonya, tots obras mestres, y avuy dia 's troba á Madrid realisant encàrrechs de aquella aristocracia que tant admira á nostre paysá.

En Sunyol era un dels amichs més estimats de 'n Fortuny.

Lo Govern de la revolució li conferí la creu de Cárles III y fa pochos dias ha sigut nomenat académich de S. Fernando. Home modest y catalá entussiasa, en Sunyol es lo protector decidit dels fills de son país.

No tothom se mostra repulsiu en Madrid al moviment catalanista, ni sempre 'ns hem de veure trepitjats, quant no tractats ab insultant indiferencia, per los escriptors castellans. Nos diu l' ilustrat director de *La Academia*, D. Francisco M. Tubino, en una carta que últimament nos ha enviat, vessant tot ella de entussiasme per Catalunya, que está treballant una carta llengüística de la Península pera enviar á la Exposició de París, donant á la antigua nacionalitat catalana la part molt principal que li correspon. A est fí, nos demana que fem

de mitjansers entre ell y 'ls escriptors catalans, pregantlos en son nom que vulgan enviarli sas obras pera que ab complert concixement del estat actual del renaixement, pugan completar l' estudi de son trevall.

En la Redacció d' esta Revista recullirém, donchs, fins al dia vuyt de Mars tot lo que se 'ns envihi, confiant que 'ls escriptors catalans atendrán als desitjos del Sr. Tubino ja en bé de la literatura ja com á mostra del agraïment que tots debém sentir per lo fill de Castella que aixís se singularisa devant de sos compatricis declarantse un de nostres més acerrims defensors.

Esperém ab dalit la publicació d' un altre trevall seu també sobre la literatura catalana que en la mateixa carta 'ns anuncia.

Rebi per tot lo Sr. Tubino la més fraternal abraçada de la Redacció de LA RENAIXENSA.

Altres perdua te de plorar avuy lo catalanisme. Lo distingit escriptor en Llorens de Cabanyes ha mort en la flor de sos anys després d' una llarga y penosa malaltia. Entre las obras que habia produhit debem citar una traducció en catalá d' una comedia italiana que ell titulá «Lo ferós benefactor» y la «Cansó d' en Francesch de Vilanova de Cubellas» notable per mes de un concepte.

Acompanyém á sa familia en son just dolor.

Potser en lo próxim número podrém donar compte del discurs de recepció que en la Real Academia de la Historia llegí nostre illustrat colaborador D. Fidel Fita. Resservant l' ocuparnos extensament, avuy sols dirém que constará est discurs de dos parts: 1.ª Fets y escrits del bisbe y cardenal gerundense D. Joan de Margarit y 2.ª discussió de son sistema sobre 'ls aborígenes d' Espanya.

Pera 'l nou Diccionari que la Academia Espanyola está preparant s' ha encarregat al Sr. Fita las etimologies célticas y las d' altres llengüas. Sabém que dit senyor no descuida en son treball las paraulas y 'ls modismes en que 'l catalá no sempre ben acullit per Diez, se manifesta céltich.

CERTÁMEN-CLAVÉ.—ANY II.—Desitjosa la *Societat coral de Euterpe* de continuar la obra del popular músich-poeta, y alentada pe 'l bon éxit obtingut en lo passat certámen, convoca á públich concurs á tots los poetas y músichs que vulgan honrarla, baix las condicions següents:

Concurs literari.—Primer.—Premi consistent en *un pom de violas de plata*, al autor de la millor poesia escrita en catalá, propia pera ser posada en música, á veus solas.

Segon.—Las poesias que á més de la premiada reunescan suficientes condicions per ser posadas en música, serán impresas y repartidas als mestres compositors que vulgan escullirne alguna per obter al segon premi del concurs musical, pe 'l qual se deixarà al compositor la lliure elecció de la lletra.

Tercer.—Las poesias deurán ser remesas desde 'l dia de la publicació del present cartell, fins al 20 del próxim Mars á las 9 de la nit, al president de la societat *Euterpe*, carrer de Sant Pau, 21, tercer.

Quart.—Las composicions que 's presentin deurán anar acompanyadas d' un plech clos, contenint lo nom del autor y portant al sobre lo títol y lema de la composició.

Quint.—Lo género més apropiósit, segons lo criteri del Jurat, per

la índole del treball que 's demana es ab preferència lo popular revestit de forma descriptiva.

Sisé.—Lo fallo del Jurat se farà públich immediatament per medi de la premsa local, adjudicantse 'l premi en un dels primers concerts que celebri la *Societat coral Euterpe*. En lo mateix concert se cremarán los plechs closos contenint los noms dels autors no premiats.

Barcelona, 13 Febrer de 1878.—Lo Jurat literari: EDUARD VIDAL VALENCIANO, *president*.—DAMAS CALVET.—FRANCISCO MASPONS Y LABRÓS.—APELES MESTRES.—JOSEPH ROCA Y RNCA, *secretari*.

Concurs musical.—1. S' ofereix una arpa egipcia d' or y plata, á la millor overtura ó capritxo instrumental á gran orquesta, preferint en igualtat de mérit la composició que per sa brillantesa ó altres condicions, á judici del Jurat, tinga major analogía ab lo carácter popular dels concerts en que deurá ser executada.

2. Las composicions que 's presentin, anirán acompanyadas de un plech clos que contindrà lo nom de son autor. Lo lema de la obra constará també en lo sobre del plech.

3. Las partituras y plechs serán entregats avans de las 9 de la nit del 15 de Abril próxim, al president de la societat de *Euterpe*, Sant Pau, 21, tercer.

4. Lo fallo del Jurat calificador se farà públich per medi de la premsa, y lo premi ofert será adjudicat en un dels concerts de la temporada próxima.

5. La partitura premiada quedarà de propietat del autor, reservantse la societat de *Euterpe* la facultat de executarla en sos concerts.

6. Las partituras no premiadas se tornarán á sos autors previs los requisits necessaris per posar á cobert la responsabilitat de la societat.

7. Oportunament s' anunciarán los demás premis corresponents al present concurs.

Barcelona 13 Febrer de 1878.—Lo Jurat musical, MARIANO OBIOLS.—JOAN CASAMITJANA.—GABRIEL BALART.—PERE TINTORER.—CLIMENT CUSPINERA.—CLAUDI MARTINEZ IMBERT, *secretari*.

Ha vist la llum á Paris y s' acaba de posar á la venta en esta ciutat *La Lauseta*, calendari de enguany, escrit en totas las llenguas que 's parlan en Catalunya, Castella, Fransa (Mitjdia y Nort), Italia, Portugal, Rumania y Suisa, acompanyant á mes de la traducció francesa tot lo que ja no sigui en aquesta llengua.

Aquesta publicació conté en sas 300 paginas mes de 120 treballs entre prosa y vers, la major part importants.

La literatura catalana hi ve representada per poesias de Damás Calvet, Joan Pons y Massaveu, Joseph Roca y Roca, Mateu Obrador, Emilio Coca y Angel Guimerá.

Baix lo titol de *Mil y un epigramas catalans*, veurá proxima ment la llum la primera entrega d' una recopilació de las mellors d' aquelles festivas composicions, ab alguna de inéditas de nostres primers escriptors, essent adornada la obra ab lo retrato d' alguns d' aquets, intercalats en lo text.

Hem rebut la memoria ultimament publicada per D. Joseph Salarich sobre las *Ayguas salinas-sulfuro-yodo-bromuradas de Segalés de Tona y sobre l' projectat establiment balneari*.

Es un treball ple de curiosos datos y escrit ab notable soltura que fa gran honor á son autor. Molt convindria que l' exemple del sen-

yor Salarich fos imitat y que sobre tots los numerosos manantials que possehim en Catalunya poguessen tenir memorias tan luminosas com la de que 'ns ocupém.

La junta directiva de la *Société pour l'étude de langues romanes* de Montpeller, pera l' any 1878, ha sigut constituïda en la següent forma. *President*: lo baró Cárlos de Tourtoulon, soci corresponsal de l' Academia de la historia y de ciencias morals y politicas de Madrid y de la de Bonas Lletres d' esta Ciutat.— *Vice-Presidents*: Srs. Boucherie y Cárlos Revillont, professor de la Facultat de Lletres.— *Secretari*: D. Alfonso Roqueferrier.— *Tresorer*: D. Lluís Lambert.— *Vice-Secretaris*: Srs. P. J. Kier et Hilarion Vigouroux.— *Director de publicacions*: D. Ernest Hamelin.

Durant los mesos de Janer y Febrer del present any á mes de las duas produccions del Sr. Soler (Pitarra) *Lo Contramestre* y *Lo ret de la Sila*, estrenadas en lo teatre Romea y de las que ja habem parlat en nostra Revista, han tingut lloch los estrenos següents: en lo Bon Retiro, *Qui la fa la paga*, en un acte, de D. Salvador Cort, y *Sortint del Ball*, de D. F. Rodríguez y Masdeu; en lo de la Comedia *Enredos á mitja nit*, en un acte, de D. Martí Revoltós; en lo del Olimpo, *Lo Barret Blanch*, de D. Alfredo Pallardó; en lo Casino Provencalense del Clot, *Mitjas solas y talons*, de D. Salvador Moretones; y per últim la comedia en tres actes *La Pastora de Betlhem* de D. Emili Boix, estrenada en lo Col·legi Mercantil del carrer de de Moncada y la pessa en un acte *Set caps per un barret*, estrenada en l' Odeon.

La Mañana del 14 del corrent ha publicat una bibliografia, escrita en francés per lo Baró Charles de Tourtoulon, de las *Poesias completas* de D. Víctor Balaguer darrerament publicadas,

L' eminent critich ne fa grans elogis, citantne algunas tiradas de versos que traduheix al peu; y al parlar incidentalment de la llengua catalana, diu:

«Pera una obra d' aquesta naturalesa l' autor tenia á sa disposició un meravellós instrument. De tots los dialectes de la llengua d' Oc, lo catalá, lo mes conreat y per consegüent lo més apte pera expressar las ideas modernas, es ensemps per sas formas y per son vocabulari lo mes propi pera reproduhir en tota llur frescor las concepcions poéticas de l' etat mitjana. No creyém qu' altre dialecte haja conservat ab igual grau certs tirats característichs de la llengua dels trovadors; tals com la tendencia á la contracció, que reduheix certas personas dels verbs á la sola sílaba acentuada; l' empleo de enclíticas, ó mellor la reunió per sinéresis d' un mot ab la darrera sílaba del mot anterior, *jo 'us* (monosilabo) per *jo vos*; *vingué l' pare* per *vingué lo pare*; en fi certas paraulas casi be intraduhibles, del tot consemblants á las que donaren á la fraseologia dels trovadors sa fisonomia tan especial. S' han pogut notar, per exemple, en las citas que precedeixen, espresions com las de *desitj inspirant*, *d' amor planyent... trovas cantant en tendre languiment... que al pit donavan forsa, al pensament suport... terra de prometensa*, etc. que semblan datar de set segles, y que no tenen res que rebujar baix la punt de vista de la llengua actual. No es un dels menors atractius de las obras de 'n Balaguer lo talent ab que 'l poeta sab reproduhir lo color de las vellas etats, sensa deixar de ser èll mateix.»

Lo moviment de renaixensa se va manifestant cada dia mes en las antigas regions ó provincias, que forman avuy la Nació espanyola. Diganho sinó la fundació á Pamplona de l' *Associació Euskara*, que ha publicat lo primer nombre de son organ en la premsa, la *Revista Euskara*, ab la major part de las composicions en llengua vascongada junt ab la traducció castellana.

Saludém ab efusió aqueixa revivalla del esperit de pátria en nostres germans de Navarra y las Provincias Vascongadas, y la desitjém tant próspera com ho ha sigut, per fortuna, la de Catalunya.

Lo distingit literat francés Sr. Comte de Puymaigre está preparant un important treball sobre la literatura catalana.

Nostre compatrici lo mestre Pedrell ha sigut designat pera dirigir la part musical de las festas poéticas que dehuen celebrarse proximament á Montpeller, de que 'n parlarem extensament á nostres lectors en lo número anterior.

Al Sr. Balaguer s' ha encomanat ab motiu dels Jochs Florals de Madrid, de redactar una memoria sobre aquesta antigua institució. Ningú més apropósit que 'l senyor Balaguer pera cumplir dignament tant honrós encárrech.

S' anuncia la publicació d' un tomo de poesías coleccionadas per lo Sr. Rodriguez y Masdeu, titulat *Flors d' enguany*.

S' ha estrenat ab bon éxit en un dels teatros de Valencia una pessa del Sr. Escalante titolada: *El chiquet del miracle*.

El diari de Valencia *El Comercio* publica traduhida al castellá per D. Constantí Llobart l' obreta de D. Artur Masriera *Perlas Catalanas*.

En l' últim número de *La Academia* á mes d' un extens y ben pensat article de D. Joseph Martí Folguera sobre la literatura catalana hi veyém ab gust insertat en catalá lo cartell dels Jochs Florals.

Dit periodich publicarà lo retrato del Sr. Verdaguer y una alegoria de l' Atlántida inspirada en lo cant de introducció de 'n Simon Gomez.

SUMARI

J. RIERA Y BERTRAN.	Motius d' una tendencia.. .	137
J. NARCÍS ROCA.	Los pahers y 'ls primitius concellers de Barcelona. . .	141
LLUIS DOMENECH Y MONTANER.	En busca de una arquitectu- ra nacional.	149
ANTONI VILANOVA.	Exposició de pinturas á Ma- drid.	161
THOMÁS FORTEZA.. . . .	Plor d' esperansa.	165
ANGEL GUIMERÁ.	Jael.	169
PAU BERTRAN Y BROS.. . . .	A la Verge de Montserrat. . .	171
	NOVAS.	134
	LLIBRE DE COSES ASSENYALADES (folletí.)	